

מחדדים

ת"ר ושננתם שיהיו דברי תורה מחודדים נפיק (קידושין 5.)

סיכומי דף היומי

מערכת: 073-249-0403
sikumhadaf12@gmail.com

לע"נ
הגה"ח ר' פינחס רוזנבוים זצ"ל
נלב"ע נ"ו ניסן תשע"ז

גלוין
392

גלוין זה הוקדש
י"שה בן מרים לאה

לברכה והצלחה בכל פעשה ידיו לאורך ימים ושנים טובות

סנהדרין דף פ"ח. יום שב"ק פרשת כי תשא
ט"ו אדר (פורים) תשפ"ה

דף פ"ח - ע"א

ערכין - נחלקו במעריך פחות מכן חדש, **לרבי מאיר**: נותן דמיו, ואם משכנו גזבר - חל ההקדש, ואם קידשו בו הבעלים אשה בשוגג - אינה מקודשת, וכן אם מעל בו אדם - מביא אשם מעילות, וטמא האוכל מבשרו - חייב כרת, **לחכמים**: לא אמר כלום, והאשה מקודשת, וכן אין האשם קדוש.

חרמים - נחלקו בסתם חרמים, **לרבי יהודה בן בתירה**: הם לבדק הבית, והנהגה ממנו מועל, **לחכמים**: הם לכהן, ואין בהם מעילה. ונחלקו אם דורשים מפסוק 'קודש קדשים הוא לה' שהוא להקדש, או ללמד שחל על קדשי קדשים ועל קדשים קלים.

הקדשות - נחלקו בפדיון מטלטלים, **לרבי אליעזר בן יעקב**: כל הקדש, וגם צינורא צריך לפדות בעשרה בני אדם, ואם פדה בפחות מעשרה מועלים בה, **לחכמים**: רק קרקעות נפדה בעשרה.

השקאת סוטה - נחלקו אם משקה על פי שנים, **לרבי אליעזר**: מקנא על פי שנים, ומשקה על פי עד אחד או על פי עצמו, ואם אינה רוצה לשתות - אין לה כתובה, ואם מכרה כתובתה לאחר ותפס הקונה ממונו של בעל - גזל הוא, ואם קידש בו אשה - אינה מקודשת, **לרבי יהושע**: שמשקה על פי שנים, ואם אין שני עדים - אינה שותה, ויש לה כתובה.

ערופת עגלה - נחלקו מהיכן מודדים, **לרבי אליעזר**: מטיבורו, **לרבי עקיבא**: מחוטמו, **לרבי אליעזר בן יעקב**: מצווארו. והמקדש בעגלה ערופה - אינה מקודשת.

טהרת מצורע - נחלקו במצורע שאין לו בוהן ביד או רגל או אוזן ימנית, **לחכמים**: אין לו טהרה עולמית, ואם נכנס למקדש - חייב כרת, **לרבי אליעזר**: שנותן על מקומו ויוצא, **לרבי שמעון**: נותן על של שמאל ויוצא.

לקט ושכחה - נחלקו אם שלשה הם לקט ושכחה, **לבית הלל**: הם לבעל הבית, **לבית שמאי**: הם לעניים. ומי שזכה בהם וקידש אשה שתלוי בזה כרת.

פאה - מצות פאה - להפריש מהקמה, ואם לא הפריש - יפריש מהעומר, ואם לא הפריש - יפריש מהכרי, ואם כבר מירח - מעשר ומפריש. ונחלקו אם לא הפריש עד שעשה עיסה, **לחכמים**: אינו מפריש, כיון שקנאה בשינוי, **לרבי ישמעאל**: חייב להפריש.

זקן שאומר מפי השמועה ובית דין הגדול אומרים מפי השמועה, או ששניהם אומרים מה שבעיניהם - **לרב כהנא**: אינו נהרג, וכל שכן הוא אומר מפי השמועה והם אומרים כך הוא בעיניו. ורק אם אומר כך הוא בעיניו והם אומרים מפי השמועה - נהרג, ולכן לא הרגו את עקיבא בן מהללאל. **לרבי אלעזר**: אפילו הוא אומר מפי השמועה והם אומרים כך הוא בעיניו נהרג, כדי שלא ירבו מחלוקות בישראל, ומה שלא הרגו את עקיבא בן מהללאל מפני שלא הורה הלכה למעשה.

דף פ"ח - ע"ב

אמר רבי יאשיה שלשה דברים סח לי זעירא מאנשי ירושלים: א. בעל שמחל על הקינוי - קינויו מחול. **ב.** בן סורר ומורה שרצו אביו ואמו למחול לו - מוחלים לו. **ג.** זקן ממרא שרצו בית דינו למחול לו - מוחלים לו. וכשבאתי אצל חברי שבדרום על שנים הודו לי, ועל זקן ממרא לא הודו לי כדי שלא ירבו מחלוקות בישראל. ומוכח כרבי אלעזר.

מתחילה לא היו מרבים מחלוקת בישראל - שהיה בית דין של שבעים ואחד יושבת בלשכת הגזית מתמיד של שחר עד תמיד של בין הערבים, ובשבתות ובימים טובים יושבים בחיל. ובית דין של עשרים ושלושה יושבת על פתח הר הבית ועל פתח העזרה, וכן בכל עיירות ישראל. הוצרכו לשאול דבר - שואלים מבית דין שבעים, ואם לא שמעו - באים לבית דין הסמוך לעירם, ואם לא שמעו - באים לבית דין שבפתח הר הבית, ואם לא שמעו - באים לבית דין שיש בפתח העזרה, ואומר כך דרשתי וכך דרשו חברי, כך למדתי וכך למדו חברי, ואם לא שמעו - באים ללשכת הגזית ושואלים בפניהם, ואם לא שמעו - עומדים למניין, רבו המטמאים - טימאו, רבו המטהרים - טיהרו.

משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שימשו כל צרכם, רבו מחלוקת בישראל, ונעשה התורה כשני תורות, משם כותבים ושולחים בכל מקומות: כל מי שהוא חכם ושפל ברך ודעת הבריות נוחה הימנו יהא דיין בעירו, משם מעלים אותו להר הבית, משם לעזרה, משם ללשכת הגזית.

איזהו בן העולם הבא - ענוותן ושפל ברך, שייף עייל ונפיק, וגרים בתורה תמיד, ולא מחזיק טיבותא לנפשיה, ונתנו חכמים עיניהם ברב עולא בר אבא.

אין זקן ממרא - חייב, עד שיעשה כהוראתו, או שיורה לאחרים ויעשו כהוראתו, וכשהורה בחייבי מיתות בית דין מקודם צריך התראה, ועכשיו אינו צריך התראה, ובמסית שלא צריך התראה ביאור הברייתא הוא מקודם אם אמר טעם - מקבלים ממנו, עכשיו אם אומר טעם - אין מקבלים ממנו.

משנה. חומר בדברי סופרים מדברי תורה - האומר אין תפילין כדי לעבור על דברי תורה - פטור, אבל האומר חמש טוטפות להוסיף על דברי סופרים - חייב.

אמר רבי אלעזר אמר רבי אושעיא: אינו חייב רק על דבר שיקרו מדברי תורה ופירושו מדברי סופרים ויש בו להוסיף, ואם הוסיף גורע - ואין לנו רק תפילין כרבי יהודה. אבל הוסיף מין בלולב - לא, שאם אין צריך אגד - הרי כל אחד עומד לעצמו, ואם צריך אגד - הרי הוא גרוע ועומד. וכן אם הוסיף חוט בצציצת - לא, שאם קשר העליון אינה מהתורה - הרי כל חוט עומד לעצמו, ואם אינו מהתורה - הרי הוא גרוע ועומד. אבל בתפילין שעשה ארבעה בתים והוסיף עוד בית - פסל בזה התפילין, שהרי בית חיצון שאינו רואה את האויר פסול.

סנהדרין דף פ"ט. יום א' פרשת ויקהל
ט"ז אדר תשפ"ה

דף פ"ט - ע"א

משנה. אין ממיתים זקן ממרא בבית דין שבעירו, וכן בסנהדרין שגלתה ליבנה, רק מעלים אותו לבית דין הגדול שבירושלים. **לרבי עקיבא**: משמרים אותו עד הרגל והורגים אותו, שנאמר 'וכל העם ישמעו ויראו ולא יזידון עוד'. **לרבי יהודה**: אין מענים את דינו, אלא ממיתים אותו מיד, וכותבים ושולחים לכל המקומות 'איש פלוני מתחייב מיתה בבית דין', שהרי לא נאמר 'ראו ויראו' אלא 'ישמעו ויראו'.

ארבעה צריכים הכרזה שהומתו בבית דין: א. מסית. ב. בן סורר ומורה. ג. זקן ממרא. ד. עדים זוממים, ובכולם נאמר 'וכל העם' או 'וכל ישראל', אבל בעדים זוממים שלא ראויים כולם לעדות נאמר 'הנשארים'.

משנה. נאמר בנביא שקר: 'אך הנביא אשר יזיד לדבר דבר בשמי' - זה המתנבא מה שלא שמע, 'ואשר לא צויתיו' - אבל צויתיו לחבירו, זה המתנבא מה שלא אמר לו, 'ואשר ידבר בשם אלהים אחרים' - זה המתנבא בשם עבודה זרה, גם אם כיון את ההלכה, 'ומת הנביא ההוא' - כל מיתה האמורה בתורה סתם אינה אלא חנק.

נאמר והאיש אשר לא ישמע' והקרי 'לא ישמע', ולכן נביא הכובש נבואתו, והמוותר על דברי נביא, ונביא שעבר על דברי עצמו - מיתתם בידי שמים שנאמר 'אנוכי אדרוש מעמו' - בידי שמים.

הבא על אשת איש, כיון שנכנסה לרשות הבעל לנישואין אף שלא נבעלה - מיתתו בחנק.

זוממי בת כהן ובעולה - אף שהיא בשריפה, הם בחנק.

המתנבא מה שלא שמע - כגון צדקיה בן כנענה, ואף שרוחו של נבות הזירעאלי הטעתו היה לו לדקדק, שהגם שסגנון אחד עולה לכמה נביאים מכל מקום אין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד, ויהושפט שהיה שם לימדו כלל זה.

המתנבא מה שלא נאמר לו - כגון חנניה בן עזור, שעמד ירימה בשוק העליון ואמר 'כה אמר ה' צבאות... הנני שובר את קשת עילם', נשא חנניה קל וחומר בעצמו מה עילם שלא בא אלא לעזור את בבל אמר הקדוש ברוך הוא הנני שובר את קשת עילם כשדים עצמם על אחת כמה וכמה, אמר בשוק התחתון 'כה אמר ה' וגו' שברתי את עול מלך בבל'. ואף שלא נאמר בפירוש לחבירו, כיון שניתן לדרוש קל וחומר הרי זה כנאמר ממש.

המתנבא בשם עבודה זרה - כגון נביאי הבעל.

הכובש את נבואתו - כגון יונה בן אמיתי.

המוותר על דברי נביא - כגון חברי מיכה, שנאמר 'ואיש אחד מבני הנביאים אמר אל רעהו בדבר ה' הכיני נא וימאן האיש להכותו', ונאמר 'ויאמר לו יען אשר לא שמעת...'

נביא שעבר על דברי עצמו - כגון עזר הנביא, שנאמר 'כי כן צוה אתי', ונאמר 'ויאמר לו גם אני נביא כמוך', ונאמר 'וישב אתו', ונאמר 'זילך מאצלו ומצאהו האריה'.

דף פ"ט - ע"ב

הכובש את נבואתו - לוקה, וחבריו הנביאים - מתרים אותו, שאף אם חזרו בשמים מהנבואה מודיעים אותם, ובנבואת יונה לא היה חזרה, רק נתנבא 'ניינה נהפכת', והוא לא ידע אם לטובה - שהתהפכו ויחזרו בתשובה, או לרעה - שתתהפך העיר.

המוותר על דברי נביא - היינו כאשר נתן הנביא אות, או שהוא נביא מוחזק, כגון מיכה,

ולכן שמע יצחק לאברהם אביו בהר המוריה כיון שהיה מוחזק, וסמכו על אליהו בהר הכרמל לעשות שחוטו חוץ.

'אחר הדברים האלה' הנאמר בציווי אברהם על עקידת יצחק - **א. לרבי יוסי בן זמרא**: אחרי דברי השטן, שכעשה אברהם סעודה ביום הגמל יצחק אמר השטן להקב"ה: ריבוננו יש עולם, זקן זה ובנתו למאה שנה פרי בטן, מכל הסעודה עשה לו היה לו תור או גזול אחד להקריב לפניך? כלום עשה אלא בשביל בנו, אם אני אומר לו זבח את בנך לפני מיד הוא זוכה, מיד ציווה על העקידה. **ב. לרבי לוי**: אחרי דברי ישמעאל ליצחק - אני גדול ממך במצוות, שאתה מלת בן שמנת ימים ואני בן שלש עשרה שנה. השיבו יצחק: ובאבר אחד אתה מגרה בי, אם אומר לי הקדוש ברוך הוא זבח עצמך לפני אני זוכה, מיד 'האלוקים ניסה את אברהם'.

'ויאמר קח נא את בנך' - אין 'נא' אלא לשון בקשה, משל למלך בשר ודם שהיה לו גיבור שניצח הרבה מלחמות, לימים עמדה עליו מלחמה חזקה אמר לו בבקשה ממך עמוד לי במלחמה זו שלא יאמרו ראשונות אין בהם ממש, אף הקב"ה אמר לאברהם ניסיתך בכמה ניסיונות ועמדת ככולם עכשיו עמוד לי בניסיון הזה שלא יאמרו אין ממש בראשונים.

'את בנך' - אמר לו: שני בנים יש לי. **'את יחידך'** - אמר לו: זה יחיד לאמו וזה יחיד לאמו. **'אשר אהבת'** - אמר לו: שניהם אהובים. אמר לו: **'את יצחק'**, ועשה כן הקב"ה כדי שלא תיטרף דעתו. קדמו שטן לדרך, אמר לו: 'הגסה דבר אליך תלאה? הנה יסרת רבים, וידיים רפות תחזק, כושל יקימון מליך. כי עתה תבוא אליך ותלא'. אמר לו: 'אני בתומי אלך'. אמר לו: 'הלא יראתך כסלתך'. אמר לו: 'זכר נא מי הוא נבי אבד'. אמר לו השטן ששמע מאחורי הפרגוד 'השה לעולה ואין יצחק לעולה'. אמר לו אברהם: כך עונשו של בדאי שאפילו אומר אמת אין שומעים לו.

נביא שהדיח - לחכמים: בסקילה, שדורשים גזירה שוה 'הדחה' מהדחה' במסית. **לרבי שמעון**: בחנק, שנאמר בו 'מיתה' וכל מיתה סתם היינו חנק.

מדיחי עיר הנדחת - לחכמים: בסקילה, שדורשים גזירה שוה 'הדחה' מהדחה' ממסית או מנביא. **לרבי שמעון**: בחנק, שדורש גזירה שוה 'הדחה' מהדחה' ולא ממסית, שלומדים מסית רבים ממסית רבים, ולא ממסית יחיד, ואין לטעון שיש ללמוד הדין מהדין ולא מנביא, שהרי נביא שהדיח אין לך הדין גדול מזה.

סנהדרין דף צ'. יום ב' פרשת ויקהל י"ז אדר תשפ"ה

דף צ' - ע"א

במחלת הדיח חכמים ורבי שמעון במיתת נביא שהדיח - לרב חסדא (ואביי): הוא דווקא בהדיח לעבוד עבודה זרה, בין בעוקר הכל ובין במקיים מקצת ומבטל מקצת כגון שאומר: היום עיבדו ולמחר ביטלו, שנאמר 'מן הדרך' - אפילו מקצת הדרך. אבל בשאר מצוות: עוקר גוף המצוה - לדברי הכל נענש בחנק, מקיים מקצת ומבטל מקצת - לדברי הכל פטור. **לרב המנונא (ורבא)**: גם בשאר מצוות אם עוקר כל המצוה - לרבי שמעון - בחנק, ולחכמים - בסקילה.

נאמר בנביא המדיח 'ללכת' - זו מצות עשה, ולרב חסדא דווקא בעבודה זרה יש מצות 'ונתצתם', 'בה' - זו מצות לא תעשה.

בדברי תורה אם יאמר לך נביא עבור לצורך שעה - שמע לו, **בעבודה זרה** אפילו מעמיד לך חמה באמצע הרקיע - אל תשמע לו.

רבי יוסי הגלילי אומר: הגיעה תורה לסוף דעתה של עבודה זרה לפיכך נתנה תורה ממשה בה שאפילו מעמיד לך חמה באמצע הרקיע - אל תשמע לו. **לרבי עקיבא**: חס ושלום שהקדוש ברוך הוא מעמיד חמה לעוברי רצונו, ומה שנאמר 'ונתן אליך אות או מופת' היינו כגון חנניה בן עזר שבתחילתו נביא אמת - ואז נתן אות או מופת, ולבסוף נביא שקר.

זוממי בת כהן - נענשים בחנק, ולא בשריפה, ממה שנאמר 'אחיו' בפסוק 'ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו' - לאחיו (היינו הבעל - שהוא בחנק) ולא לאחותו.

הדרן עלך פרק אלו הן הנחנקין

פרק אחד עשר - חלק

משנה. כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא - שנאמר 'ועמד כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר'.

אלו שאין להם חלק לעולם הבא: האומר אין תחיית המתים מהתורה. האומר אין תורה מן השמים. אפיקורוס. **לרבי עקיבא**: גם הקורא בספרים החיצוניים, והלווחש על המכה ואומר כל המולה אשר שמת במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך. **לאבא שאול**: אף ההוגה את השם באותיותיו.

שלשה מלכים וארבעה הדיוטות - אין להם חלק לעולם הבא, **'מלכים'** ירבעם אחאב ומנשה. **לרבי יהודה**: יש חלק למנשה, שנאמר 'וישיבהו ירושלים למלכותו', **לחכמים**: רק למלכותו השיבו. **'הדיוטות'** בלעם ודואג ואחיתופל וגזחיו.

הכופר באיית המתים - אין לו חלק לעולם הבא, משום שכל מידותיו של הקדוש ברוך הוא מידה כנגד מידה.

המקור שהכל מידה כנגד מידה - שבזמן שצר מלך ארם על שומרון והיה רעב אמר אלישע שיהיה שבע גדול וימכרו התבואות בזול, ולגלג עליו השליש, והשיבו אלישע שאכן יראה הזול אך לא יזכה לאכול ממנו כי ימות, וכך היה שנאמר 'ויהי לו כן וירמסו אתו העם בשער וימת', 'בשער' - ללמד שמת מידה כנגד מידה על עסקי שער שלגלג על הנביא.

דף צ' - ע"ב

המקור בתורה לתחיית המתים - **'לרבי יוחנן**: שנאמר 'ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן', והרי לא נכנס אהרן לארץ ישראל, אלא ללמד שעתידי לחיות וישראל נתנים לו תרומה. אבל לתנא דבי רבי ישמעאל: הכוונה לכהנים כאהרן - מה אהרן חבר גם בניו חברים. **לרבי סימאי**: שנאמר 'וגם הקימותי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען' - 'לכם' לא נאמר אלא 'להם'.

אין נותנים תרומה לכהן עם הארץ - שנאמר 'למען יחזקו בתורת ה', רק המחזיק בתורת השם יש לו מנת. והנותן לעם הארץ כאילו נותן לארי, מה ארי ספק דורס ואוכל ספק אינו דורס ואוכל - גם כהן עם הארץ ספק אוכלה בטהרה ספק אוכלה בטומאה. וגורם לו מיתה, שנאמר 'ומתו בו כי יחללוהו'. ואף משיאו עון אשמה, שנאמר 'והשיאו אותם עון אשמה באכלם את קדשיהם'.

ויכוח המינים עם רבן גמליאל מניין שהקדוש ברוך הוא מחייה מתים:

מהתורה - 'ויאמר ה' אל משה הנך שכב עם אבתיך וקם'. והשיבו - שמא 'וקם' הולך על ההמשך 'העם הזה וזנה'.

מהנביאים - 'יחיו מתים, נבלתי יקומו'. הקיצו ורגנו, שכני עפר, כי טל אורת טלך, וארץ רפאים תפיל'. והשיבו - שמדובר במתים שהחיה יחזקאל.

מהכתובים - 'וחכך כיון הטוב, הולך לדודי למישרים, דובב שפתי ישינים'. והשיבו - שהכוונה כרבי יוחנן שכל מי שנאמרה הלכה בשמו בעולם הזה שפתותיו דובבות בקבר.

עד שאמר להם המקרא 'אשר נשבע ה' לאבתים לתת להם' - 'לכם' לא נאמר אלא 'להם'. וי"א שאמר להם המקרא 'אתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כלכם הימים' - מה היום כולכם קיימים אף לעולם הבא כולכם קיימים!!!

שאלו רומיים לרבי יהושע בן חנניה מניין שהקדוש ברוך הוא מחייה מתים ויודע מה שעתידי להיות - והשיבם שתי הדברים מהנאמר 'ויאמר ה' אל משה הנך שכב עם אבתיך וקם העם הזה וזנה', ודחו - כנ"ל, והשיב - שיש לדעת מכך שיועד מה שעתידי להיות!!!

רבי אלעזר ברבי יוסי הוכיח לכותים שנתחית המתים מהתורה - מפסוק 'הכרת תכרת הנפש ההיא עוונה בה', 'הכרת תכרת' - בעולם הזה, 'עוונה בה' - לעולם הבא. ולא רצה להוכיח מכפילות 'הכרת תכרת', מפני שיקולים להשיב שדיברה התורה כלשון בני אדם. וכמו שנחלקו התנאים, שרבי עקיבא דרש זאת מכפילות, ורבי ישמעאל דרש זאת מסוף הפסוק 'את ה' הוא מגדף ונכרתה', והכפילות דיברה תורה כלשון בני אדם. ו'עוונה בה' דרשו שדווקא אם לא עשה תשובה.

קליאופטרא המלכה למדה מפסוק 'ויציצו מעיר כעשב הארץ' - שהמתים חיים ושאלה לרבי מאיר אם הם עומדים ערומים או במלבוש, והשיב: קל וחומר מחיטה, ומה חיטה שנקברה ערומה יוצאה בכמה לבושים, צדיקים שנקברים בלבושים על אחת כמה וכמה שעומדים לבושים!!!

סנהדרין דף צ"א. יום ג' פרשת ויקהל י"ח אדר תשפ"ה

דף צ"א - ע"א

שאל הקיסר לרבן גמליאל כיצד יחיו המתים אחרי שנעשו עפר? והשיב לו בתו: שני יוצרים יש בעירנו, אחד יוצר מהמים ואחד יוצר מהטיט, איזה מהם משובח? אמר לה, זה שיוצר מהמים, אמרה לו, השם שצר ממים וכי אינו צר מטיט!!! **דבי רבי ישמעאל תנא**: קל וחומר מכלי זכוכית, מה כלי זכוכית שייצירתם על ידי רוח בשר ודם, אם נשברו יש להם תקנה, בשר ודם שברוהו של הקדוש ברוך הוא על אחת כמה וכמה!!!

רבי אמי השיב למין ששאל כיצד יחיה עפר? - וענה במשל, מלך בשר ודם שאמר לעבדיו לכו ובנו לי פלטין גדול במקום שאין מים ועפר, הלכו ובנו אותו, לימים נפל, אמר להם, חזרו ובנו אותו במקום שיש עפר ומים, אמרו לו אין אנו יכולים. כעס עליהם ואמר להם במקום שאין מים ועפר בניתם עכשיו שיש מים ועפר על אחת כמה וכמה!!! ואם אין אתה מאמין צא לבקעה וראה עכבר שהיום חציו בשר וחציו אדמה, למחר השריץ ונעשה כולו בשר, ושמה תאמר לזמן מרובה, עלה להר וראה שהיום אין בו אלא חילין אחד למחר ירדו גשמים ונתמלא כולו חלזונות.

אמר מין לגביהא בן פסיסא: אוי לכם רשעים, איך אתם אומרים שהמתים חיים והלא חיים מתים?, והשיב: אוי לכם רשעים, איך אתם אומרים שאין המתים חיים והלא אם אלו שאינם חיים הרי חיים, מתים לא כל שכן!!! אמר לו: וכי אתה קורא לי רשע, אבעט כך ואפשוט עקמימות גבך. השיבו: אם אתה עושה כן רופא אומן תקרא, ושכר הרבה תיטול.

כשבאו בני אפריקא לדון עם ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון שארץ כנען שלהם שהם נכדי כנען - אמר גביהא בן פסיסא לחכמים: תנו לי רשות ואלך ואדון עמהם, אם ינצחוני - אמרו הדיין בנו ניצחתם, ואם אני אנצח אותם - אמרו להם תורת משה ניצחתם. הלך ואמר להם כשם שאתם מביאים ראיה מהתורה גם אני אביא משם ראיה, שנאמר 'ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו', עבד שקנה נכסים עבד למי ונכסים למי, ולא עוד שהרי כמה שנים שלא עבדתם אותנו!!! אמר להם אלכסנדרוס שיחזירו לו תשובה, ביקשו זמן שלשה ימים, ולא מצאו תשובה וברחו והניחו שדותיהם זרועות וכרמיהם נטועות, והיה שנה שביעית, והיה לבני ישראל למאכל.

כשבאו בני מצרים לדון עם ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון על כסף וזהב שנטלו קודם יציאת מצרים? - אמר גביהא בן פסיסא לחכמים כנ"ל, הלך ואמר להם כשם שאתם מביאים ראיה מהתורה גם אני אביא משם ראיה, שנאמר 'מושוב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה', תנו לנו שכר עבודה של שישים ריבוא שעבדתם עמנו כל שנים האלו!!! אמר להם אלכסנדרוס שיחזירו לו תשובה, ביקשו זמן שלשה ימים, ולא מצאו תשובה וברחו והניחו שדותיהם זרועות וכרמיהם נטועות, והייתה שנת שביעית, והיה לבני ישראל למאכל.

כשבאו בני ישמעאל ובני קטורה לדון עם ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון בטענה שארץ כנען גם שלהם שגם הם מביאי אברהם? - אמר גביהא בן פסיסא לחכמים כנ"ל, הלך ואמר להם כשם שאתם מביאים ראיה מהתורה גם אני אביא משם ראיה, שנאמר 'ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק, ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות', אב שנתן שטרות לבניו בחייו ושיגר זה מעל זה, כלום יש לזה על זה כלום!!! 'מתנות' - שמסר להם שם טומאה.

דף צ"א - ע"ב

אמר אנטונינוס לרבי גוף ונשמה יכולים לפטור עצמם מהדין - גוף אומר: נשמה

חטאה, שמיום שפירשה ממני הריני מוטל כאבן דומם בקבר. ונשמה אומרת: גוף חטא, שמיום שפירשתי ממנו הריני פורחת באוויר כציפור. השיבו רבי במשל: מלך בשר ודם שהיה לו פרדס נאה והיו בו תאנים בכורות ונות, והושיב שני פורדים אחד חגיר ואחד סומא, הרכיב הסומא את החגיר והביאו ואכלו, וכשבו בעל פרדס ושאל על כך, אמר החגיר: כלום יש לי רגלים ללכת בהם, והסומא אמר: כלום יש לי עינים לראות, הרכיב חגיר על גבי סומא ודן אותם כאחד, אף הקדוש ברוך הוא מביא נשמה וזורקה בגוף ודן אותם כאחד!!!

שאל אנטונינוס את רבי מפני מה חמה יוצאה במזרח ושוקעת במערב ואינה חוזרת לשקוע במזרח? - השיב רבי: כדי ליתן שלום לקונה. חזר ושאל: שתבוא עד אמצע רקיע ותיתן שלום ותשקע. והשיב רבי: אינה שוקעת פתאום משום פועלים ומשום עוברי דרכים!!!

שאל אנטונינוס את רבי, נשמה ניתנת באדם בשעת פקידה או בשעת יצירה? - השיב רבי: משעת יצירה. שאל: אפשר חתיכה של בשר עומדת שלשה ימים בלי מלח ואינה מסרחת, רק משעת פקידה. והודה לו רבי!!! ואמר שמקרא מסייעו, 'ופקודתך שמרה רוחי'.

שאל אנטונינוס את רבי, יצר הרע שולט באדם משעת יצירה או משעת יציאה? - השיב רבי: משעת יצירה. שאל: אם כן בועט במעי אמו ויוצא, אלא משעת יציאה. והודה לו רבי!!!, ואמר שמקרא מסייעו 'לבתח חטאת רובץ'.

דרש ריש לקיש: כשיקומו המתים יעמדו עם מומיהם - שנאמר 'עירור ופיסח הרה ויולדת יחדו', ומתראים אחר כך - שנאמר 'אז ידלג כאיל פיסח, ותרן לשון אלם, כי נבקעו במדבר מים ונחלים בערבה'. וכן **דרש רבא:** נאמר 'אני אמית ואחיה', מחצתי ואני ארפא' - אמר הקב"ה מה שאני ממת אני מחיה (בעללי מומים), והדר מה שמחצתי ואני ארפא.

לעתיד לבוא לא ימותו ישראל - שנאמר 'בלע המות לבצח ומחה ה' דמעה מעל כל פנים', אבל נכרים שיהיו לרועים ואיכרים לישראל - ימותו, שנאמר 'כי הנער בן מאה שנה ימות לא יהיה משם עוד עול ימים'.

דרש רב חסדיא: מה שנאמר 'חפרה הלבנה וכושה החמה כי מלך ה' צבאות' - מדבר לעולם הבא, ומה שנאמר 'והיה אור הלבנה כאור החמה, ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים' - מדבר בימות המשיח. **לשמואל:** שסובר אין בין העולם הזה לימות המשיח רק שיעבוד גליות בלבד, פסוק ראשון - במחנה שכינה, והשני - במחנה צדיקים.

דרש רבא: נאמר 'אני אמית ואחיה' ונאמר 'מחצתי ואני ארפא' - מה מחיצה ורפואה באחד, אף מיתה וחיים באחד, מכאן לתחיית המתים מהתורה.

אמר רבי מאיר: 'אז ישיר משה ובני ישראל...' ולא 'שר' - מכאן לתחיית המתים מהתורה. כיוצא בזה: 'אז יבנה יהושע מזבח לה' ולא 'בנה'. (והקשו מהפסוק 'אז יבנה שלמה במה לכמוש שקץ מואב', וכי יבנה לעתיד, אלא מעלה עליו הכתוב כאילו בנה). **אמר רבי יהושע בן לוי:** כיוצא בזה, 'אשרי יושבי ביתך עוד יהללוך סלה' ולא 'יהללוך'. **אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:** כיוצא בזה, 'קול צופיך נשאו קול יחדו ירגנו' ולא 'רינגו'.

כל האומר שירה בעולם הזה זוכה ואומרה לעולם הבא - שנאמר 'אשרי יושבי ביתך, עוד יהללוך סלה'.
עתידיים כל הנביאים לומר שירה בקול אחד - שנאמר 'קול צופיך נשאו קול יחדו ירגנו'.

סנהדרין דף צ"ב. יום ד' פרשת ויקהל י"ט אדר תשפ"ה

דף צ"ב - ע"א

כל המונע הלכה מתלמיד כאילו גוזל מנחלת אבותיו - שנאמר 'תורה צויה לנו משה מורשה קהלת יעקב', מורשה היא לכל ישראל מששת ימי בראשית. ואפילו עוברים שבמעמי אמום מקללים אותו, שנאמר 'מונע בר יקבהו לאום', 'לאום' - הם עוברים כנאמר 'ולאום מלאום יאמץ', 'קבה' - היא קללה, שנאמר 'מה אקב לא קבה קל', 'בר' - הוא תורה, שנאמר 'נשקו בר פן יאנף'. ויש אומרים שמנקבים אותו ככברה, שנאמר 'יקבהו לאום' ונאמר 'ויקב חזר בדתנו'. ואם לימד לתלמיד - זוכה לברכות כיוסף, שנאמר 'וברכה לראש משביר', ואין משביר אלא יוסף.

כל המלמד תורה בעולם הזה זוכה ומלמד לעולם הבא - שנאמר 'ומורה גם הוא יורא'.

מקורות בתורה לתחיית המתים - לרבא: 'חי ראובן ואל ימת', 'יחי' - בעולם הזה, 'אל ימות' - לעולם הבא. לרבינא: 'ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו, אלה לחיי עולם ואלה לחרפות לדראון עולם'. לרב אשי: 'אתה לך לקץ ותנוח ותעמוד לגורלך לקץ הימים'.

אמר רבי אלעזר: כל פרנס שמנהיג הציבור בנחת - זוכה ומנהיג לעולם הבא שנאמר 'כי מרחמם ינהגם, ועל מבועי מים ינהלם'.

גדולה דעה שניתנה בין שתי אותיות - שנאמר 'כי אל דעות ה'. וכן גדול 'מקדש' שניתן בין שתי אותיות - שנאמר 'פעלת ה' מקדש ה' כוננו ידיך'. וגם 'קמה' גדולה לעניינה שניתנה בין שתי אותיות - שנאמר 'קל נקמות ה' קל נקמות הופיע', 'הופיע' שנאמר על כל נקמה - אחת למידת טובה ואחת למידת פורענות.

כל אדם שיש בו דעה - כאילו נבנה בית המקדש בימיו, שזה ניתן בין שתי אותיות וזה ניתן בין שתי אותיות. ולבסוף מתעשר - שנאמר 'ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים'.

כל אדם שאין בו דעה - אסור לרחם עליו, שנאמר 'כי לא עם בינות הוא, על כן לא ירחמו עושהו ויוצרו לא יחננו'. ולבסוף גולה - שנאמר 'לכן גלה עמי מבלי דעת'. והנותן לו פיתו יסורים באים עליו - שנאמר 'לחמך ישימו מזור תחתך, אין תבונה בו', 'מזור' - הם יסורים, שנאמר 'יורא אפרים את חליו, ויהודה את מזרו'.

כל בית שאין דברי תורה נשמעים בו בלילה - אש אוכלתו, שנאמר 'כל חשך טמון לצפוניו, תאכלהו אש לא נפח, ירע שריד באהלו', 'שריד' - הוא תלמיד חכם, שנאמר 'ובשרידי אשר ה' קרא'.

כל שאינו מהנה תלמידי חכמים מנכסיו - אינו רואה סימן ברכה לעולם, שנאמר 'אין שריד לאכלו על כן לא יחיל טובו'.

כל שאינו משייר פת על שולחנו - אינו רואה סימן ברכה לעולם, שנאמר 'אין שריד לאכלו, על כן לא יחיל טובו'. אבל אין להביא פת שלימה, שהיא דרך עובדי עבודה זרה.

כל המחליף בדיבורו - כאילו עובד עבודה זרה, שנאמר 'הייתי בעיניו כמתעתע', ונאמר 'הבל המה מעשה תעתועים'.

כל המסתכל בערוה - קשתו ננערת, שנאמר 'עריה תעור קשתך'.

לעולם הוי קבל וקיים - ורמז בית אפל אין פותחים לו חלונות לראות נגעו.

דף צ"ב - ע"ב

'שאלו, ועוצר רחם, ארץ לא שבעה מים' - מה רחם מכניס ומוציא אף שאלו מכניס ומוציא, ומה רחם שמכניסים בו בחשאי מוציאים ממנו בקולי קולות, שאלו שמכניסים בו בקולות אינו דין שמוציאים ממנו בקולי קולות, מכאן תשובה לאומרים אין תחיית המתים מהתורה!!!

צדיקים שעתיד הקב"ה להחיות - שוב אינם מתים, שנאמר 'והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש ואמר לו כל הכתוב לחיים בירושלם', מה קדוש לעולם קיים - אף הם לעולם קיימים. ובאותם שנים שעתיד הקב"ה לחדש עולמו כאמור 'ונשגב ה' לבדו ביום ההוא' יעשה להם הקב"ה כנפיים כנשרים ושטים על פני המים - שנאמר 'על כן לא נירא בהמיר ארץ, ובמוט הרים בלב ימים', ואין להם צער - שנאמר 'וקוי ה' יחליפו כח, יעלו אבר כנשרים, ירוצו ולא ייגעו, ילכו ולא ייעפו'.

מתים שהחיה יחזקאל - א. לרבי אליעזר: עמדו על רגליהם ואמרו שירה ה' ממת בצדק ומחיה ברחמים, ומתו. ב. לרבי יהושע: אמרו ה' ממת ומחיה מוריד שאלו ויעל'. ג. לרבי יהודה: משל היה. ד. לרבי אליעזר בן רבי יוסי הגלילי: עלו לארץ ישראל ונשאו נשים והולידו בנים ובנות. עמד רבי יהודה בן בתירא על רגליו ואמר אני מבני בניהם והללו תפילין שהניח לי אבי אבא מהם.

מי הם המתים שהחיה יחזקאל? א. לרב: בני אפרים שמנו במצרים לקץ וטעו. ב. לשמואל: בני אדם שכפרו בתחיית המתים. ג. לרבי ירמיה בר אבא: בני אדם שאין בהם לחלוחית של מצוה. ד. לרבי יצחק נפחא: בני אדם שחיפו את ההיכל כולו שקצים ורמשים. ה. לרבי יוחנן: בשעה שהגלה נבוכדנצר הרשע את ישראל היו בהם בחורים שהיו מגנים את החמה ביופיים, והיו כשדיות ראות אותם ושופעות זבות, אמרו לבעליהם, ובעליהם אמרו למלך, וציווה המלך והרגום, ועדיין היו שופעות זבות, וציווה המלך ורמסום בבקעת דורא, ואותם מתים החיים יחזקאל.

בשעה שהפיל נבוכדנצר הרשע לחנניה מישאל ועזריה לכבשן האש - אמר לו הקב"ה ליחזקאל: לך והחיה מתים בבקעת דורא, וטפחו העצמות על פני נבוכדנצר, אמר מה טיבם של אלו, אמרו לו, חבריהם של אלו מחייה מתים בבקעת דורא. פתח ושיבח הקב"ה, ובא מלאך וסטרו, שאם היה מסיים השבח היה הקב"ה נוטה אחריהם יותר משירות ותשבחות שאמר דוד בספר תהלים.

שישה נסים נעשה ביום שהושלכו חנניה מישאל ועזריה לכבשן האש: א. הכבשן שהיה שקוע בקרקע צף ועלה כדי שיראו כולם הנס. ב. נפרצו מקצת כתלי הכבשן. ג. והומק סודו (שנמס הסוד, וע"ע ברש"י). ד. ונהפך צלם הזהב שהקים נבוכדנצר על פניו. ה. נשרפו ארבע מלכויות שסייעו לנבוכדנצר להשליכם לאש. ו. החיה יחזקאל למתים בבקעת דורא. וכל הניסים בקבלה מלבד נס החמישי שמוסח בפסוקים.

גם בשעת הסכנה לא ישנה אדם בעצמו מהרבנות - שכשהולכו את חנניה מישאל ועזריה להישרף הלכו בבגדי תפארת, שיתביישו שונאיהם מפניהם.

סנהדרין דף צ"ג. יום ה' פרשת ויקהל כ' אדר תשפ"ה

דף צ"ג - ע"א

צדיקים גדולים יותר ממלאכי השרת - שהזכיר הכתוב נבוכדנצר קודם שהזכיר המלאך.

בשעה שיצאו חנניה מישאל ועזריה מכבשן האש באו כל אומות העולם וטפחו לישראל על פניהם - אמרו להם: יש לכם אלוה כזה ואתם משתחוים לצלם. מיד פתחו ואמרו: לך ה' הצדקה ולנו בושת הפנים כיום הזה.

'אמרתי אעלה בתמר, אחזה בסנסניו' - אמר הקב"ה: אמרתי אעלה בתמר - אלו ישראל, ועכשיו לא עלה בידי, אלא סנסן אחד - של חנניה מישאל ועזריה.

'ראיתי הלילה, והנה איש רכב על סוס אדם והוא עומד בין ההדסים אשר בהפוך ולאחריו סוסים אדומים שרקים ולבנים': 'ראיתי הלילה' - ביקש הקב"ה להפוך כל העולם ללילה, 'והנה איש' - אין 'איש' אלא הקב"ה שנאמר 'ה' איש מלחמה ה' שמו', 'על סוס אדם' - ביקש להפוך כל העולם לדם, כיון שבסתכל בחנניה מישאל ועזריה נקטררה דעתו - 'והוא עומד בין ההדסים' והם צדיקים, שנאמר 'ויהי אומן את הדסה', 'אשר במצולה' - בכל, סוסים אדומים שרוקים' - מיד מלאים רוגז נעשים שרוקים, 'ולבנים' - ואדומים נעשו לבנים. ומכאן שסוס לבן יפה לחלום.

היכן הלכו חנניה מישאל ועזריה אחרי הנס? - א. לרבי אליעזר רב: מתו בעין הדין. ב. לרבי יהושע ושמואל: טבעו ברוק שרקו אומות העולם כשאמרו 'ש לכם אלוה כזה'. ג. לחכמים ורבי יוחנן: עלו לארץ ישראל ונשאו נשים והולידו בנים ובנות.

היכן היה דניאל בשעה שהושלכו חבריו לכבשן? - א. לרב: הלך לכרות נהר גדול בטבריא. ב. לשמואל: הלך להביא זרע אספתא. ג. לרבי יוחנן: הלך להביא חזירים מאלכסנדריה במצרים, והביא ממצרים בקטנותם שלא יעלה על דעת המצרים שרוצה שיפרו וירבו - שהרי אמר תודוס הרופא: אין פרה וחזירה יוצא מאלכסנדריה של מצרים שאין חותכים האם שלה כדי שלא תלד.

שלושה היו באותה עצה שלא יהיה דניאל שם: הקב"ה - שלא יאמרו שניצלו בזכותו. דניאל - שעשאו נבוכדנצר לאלוהי וחשש שיתקיים בו 'פסילי אלהיהם תשרפון באש'. נבוכדנצר - שלא יאמרו ששרף אלוהיו.

'ישימיה ה' צדקיהו וכאחאב אשר קלם מלך בבל באש' - שעשה אותם כקליות. שהלכו אל בת נבוכדנצר, אחאב אמר לה: 'כה אמר ה' השמיעי אל צדקיה', וצדקיה אמר: 'כה אמר ה' השמיעי אל אחאב, הלכה ואמרה לאביה, אמר לה: אלוקיהם של אלו שונא זימה, שחזרו אליה שלחתם אל אביה, וכשאמרו לי שחך שמעו מהקב"ה, אמר להם, הלא חנניה מישאל ועזריה אמרו לי שאסור, השיבוהו שגם הם נביאים כמותם ולהם אמר הקב"ה כך. ביקש לבדוק כמו שבדק את חנניה מישאל ועזריה ככבשן האש, אמרו לו: הם היו שלושה ואנחנו רק שניים. נתן להם לבחור אדם שלישי, ובחרו ביהושע כהן גדול, שסברו שזכותו הגדולה תגן עליהם, השליכם לאש ונשרפו כקליות, ויהושע כהן גדול ניצל אבל נחרכו מלבושיו. ואמר שלא ניצל לגמרי חנניה מישאל ועזריה משום שהוא יחיד, ואף שאברהם היה יחיד לא היו עמו רשעים אך הוא היו עמו רשעים שניתנה רשות לאש לשרפם. והטעם שנענש מפני שהיו בניו נושאים נשים שאינם הגונות לכהונה ולא מיחה בהם.

דף צ"ג - ע"ב

בועז נתן לרות שש שעורים - ואין לומר שהיו שש סאים, שאין דרכה של אשה לישא משא כזה, ובהכרח שהכוונה לשש גרעינים, ונתן לה (מתנה מועטת כזו) כדי לרמז לה שעתידים לצאת ממנה ששה בנים שמתברכים בשש ברכות: דוד, משיח, דניאל, חנניה, מישאל, עזריה. כדלהלן.

על דוד נאמר - 'ויען אחד מהנערים ויאמר: הנה ראיתי בן לישי בית הלחמי, יודע נגן, וגבור חיל, ואיש מלחמה, ונבון דבר, ואיש תואר, וה' עמו' - 'אחד היינו מיוחד שבנערים והוא דואג, והתכווין בלשון הרע שיתקנא בו שאול, 'דע נגן' - שיודע לשאול כעניין 'גבור' - שיודע להשיב, 'איש מלחמה' - שיודע לישא וליטן במלחמה של תורה, 'איש תואר' - שמראה פנים בהלכה, 'ונבון דבר' - שמבין דבר מתוך דבר, 'איש תואר' - שמראה פנים בהלכה, 'וה' עמו' - שהלכה כמותו בכל מקום. על חמש ראשונות אמר שאול 'הינתן בני כמדותי', אך כשאמר לו 'וה' עמו' שלא זכה לכך שאול - שנאמר בו 'ובכל אשר יפנה ירשיע' ובדוד נאמר 'ובכל אשר יפנה יצליח' - חלשה דעתו של שאול ונתקנא בדוד.

שש ברכות של משיח - 'נחמה עליו רוח ה', רוח חכמה ובינה, רוח עצה וגבורה, רוח דעת ויראת ה'.

נאמר במשיח 'והיריחו ביראת ה' - לרבי אלכסנדר: מלמד שהטעינו מצות ויסורים כריחיים. **לרבא:** שדן על פי מה שמריח. ובכך הוכיחו לבר כוזיבא שאחר שמלך שנתיים וחצי אמר שהוא משיח, ובדקו וראו שאינו יכול לדון על פי ריח, והרגו.

שש ברכות של דניאל חנניה מישאל ועזריה - 'אשר אין בהם כל מאום, וטובי מראה, ומשכלים בכל חכמה, ויודעי דעת, ומביני מודע, ואשר כח בהם לעמוד בהיכל המלך, וללמדם ספר ולשון כשדים'. 'אשר אין בהם כל מום' - שאפילו נקב הקזת דם לא היה להם. 'ואשר כח בהם לעמוד בהיכל המלך' - שמפני אימת מלכות היו אונסים עצמם ששלוק ומשיחה ומשינה, ומעמידים את עצמם בשעה שנצרכים לנקביהם.

ויהי בהם מבני יהודה דניאל חנניה מישאל ועזריה - **לרבי אלעזר:** כולם - מבני יהודה הם. **לרבי שמואל בר נחמני:** דניאל - מבני יהודה, חנניה מישאל ועזריה - משאר שבטים.

ומבניך אשר יצאו ממך אשר תוליד יקחו והיו סריסים בהיכל מלך בבל - **לרב:** סריסים ממש. **לרבי חנינא:** שנסתרס עבודה זרה בימיחם בנס שניצלו מכבשן האש. וגם רב מודה לפירוש רבי חנינא, אלא שניהם היו בהם, שהרי נאמר 'כה אמר ה' לסריסים...' ובהכרח שאין הכתוב בא לגנות הצדיקים, ולרב מובן בפשיטות מה שנאמר 'בביתי ובחומתי יד ושם טוב מבנים ומבנות', ולרבי חנינא - מפני שמתו בנייהם.

'שם עולם אתן לו אשר לא יכרת' - זה ספר דניאל שנקרא בשמו. ואף שנאמר דברי הספר על ידי נחמיה בן חכליה לא נקרא על שמו - **לרבי ירמיה בר אבא:** מפני שהחזיק טובה לעצמו, שנאמר 'זכרה לי אלוקי לטובה', ודוד שאמר כן התכווין לבקש רחמים ולא להחזיק טובה. **לרב יוסף:** מפני שסיפר בגנותם של ראשונים על המיסים שלקחו, ואף על דניאל שגדול ממנו סיפר, שהרי אף מחגי זכריה ומלאכי שהיו עדיפים עליו שהיו נביאים היה דניאל גדול שראה מראה הנבואה כאמור 'וראיתי אני דניאל לבדי את המראה והאנשים אשר היו עמו לראות את המראה אבל חרדה גדלה נפלה עליהם ויברחו בהחבא, 'והאנשים' - הם חגי זכריה ומלאכי, ואף שלא ראו נבהלו מחמת שמזלם ראה. ומכאן לומדים, מי שנבהל - סימן שמזלו ראה דבר לא טוב, ותקנתו שידלג ממקומו ארבע אמות או שיקרא קריאת שמע, ואם עומד במקום מוטנף - יאמר 'יעזא דבי טבחה שמינא מינאי'.

סנהדרין דף צ"ד. יום ו' פרשת ויקהל כ"א אדר תשפ"ה

דף צ"ד - ע"א

לסרבה המשרה ולשלום אין קץ - 'מ' שבאמצע תיבה סתום: משום שביקש הקב"ה לעשות לחזקיהו משיח, וסנחריב גוג ומגוג, אמרה מידת הדין לפניו: ריבונו של עולם! ומה דוד מלך ישראל שאמר כמה שירות ותשבחות לפניך לא עשית משיח, חזקיהו שעשית לו כל הנסים הללו ולא אמר שירה לפניך תעשהו משיח? לכך נסתתם. מיד פתחה הארץ ואמרה לפניו: ריבונו של עולם!! אני אומרת לפניך שירה תחת צדיק זה ועשהו משיח, פתחה ואמרה שירה לפניו. אמר שר העולם לפניו: ריבונו של עולם!! רצונו עשה לצדיק זה. יצאה בת קול ואמרה: רזי לו רזי לי. אמר נביא: אי לי אי לי עד מתי. יצאה בת קול ואמרה: בגדים בגדו, ובגד בוגדים בגדו - עד שיבואו בזוזים על ישראל כמה פעמים.

'משה דומה, אלי קרא משעיר: שמר, מה מליכה? שמר מה מליכה?' - אותו מלאך הממונה על הרוחות 'דומה' שמו, התקבצו כל הרוחות ואמרו לו: 'שמר מה מליכה

שמר מה מליכה' - עד מתי תהא הגלות. ומשיב: 'אמר שומר [-הקב"ה], אתא בקר וגם לילה, אם תבעיון בעיו, שבו אתיו' - הגאולה שהיא כבוקר תבוא, אבל לפני כן תהיה גלות ארוכה, שהיא כלילה, אם תרצו להיגאל - ביקשו רחמים, שובו בתשובה, ובואו לגאולה.

תנא משום רבי פפייס: גנאי לחזקיהו וסייעתו שלא אמרו שירה עד שפתחה הארץ ואמרה שירה - שנאמר 'מכנף הארץ זמרת שמענו צבי לצדיק'. וכמו כן גנאי למשה וישישים ריבוא שלא אמרו 'ברוך' עד שבא יתרו ואמר 'ברוך ה'.

'יחיד יתרו' - לרב: שהעביר חרב חדה על בשרו (מילה). **לשמואל:** שנעשה חודוים חודוים כל בשרו, כמאמר העולם שאין לבזות גוי בפני גר עד י' דורות.

'לכן, ישלח האדון ה' צבאות במשמניו רזון' - אמר הקב"ה: יבא חזקיהו שיש לו שמונה שמות - 'פלא יועץ, אל גבור, אבי עד, שר שלום', אבל אין שמו 'חזקיהו' אלא 'שחזקו יה', או 'שחזק את ישראל לאביהם שבשמים' - ויפרע מסנחריב שיש לו שמונה שמות - תגלת פלאטר, פלאטר, שלמנאטר, פול, סרגון, אסנפר, רבא, ויקירא, אבל אין שמו 'סנחריב' אלא 'סיחתי ריב', או 'שסח וניחר דברים כלפי מעלה'.

זכה אותו רשע להקראות אסנפר רבא ויקירא (גדול ומכובד) - מפני שלא סיפר בגנותה של ארץ ישראל, שנאמר 'עד בואי ולקחתי אתכם אל ארץ כארצכם' ולא יותר טובה. ונחלקו רב ושמואל אם מלך פיקח היה - שאם יאמר שלוקחם לארץ יותר טובה יאמרו שמשקר. או מלך טיפש היה - שמה מפתה בזה. אבל ישראל סיפרו בגנות ארץ ישראל, וכשהגיעו ל'שוש' אמרו ששוה לארצם, וכשהגיעו ל'עלמין' אמרו שהיא כירושלים, וכשהגיעו ל'שוש תרי' אמרו שיפה כפליים מארצם.

סנחריב הגלה עשרת השבטים - למר זוטרא: לאפריקי. **לרבי חנינא:** להרי סלוג. **נאמר בחיילי סנחריב 'ותחת כבדו יקד יקוד כיקוד אש'** - **לרבי יוחנן:** 'ותחת כבודו' - הגוף שתחת הבגדים (שקרא רבי יוחנן 'מכבודותא') ולא כבודו ממש. **לרבי אלעזר:** תחת כבודו - גופו ממש, כשריפת בני אהרן, שריפת נשמה וגוף קיים.

דף צ"ד - ע"ב

תנא רבי יהושע בן קרחה: פרעה שחירף בעצמו - שנאמר 'מי ה' אשר אשמע בקולו' - נפרע הקב"ה ממנו בעצמו, שנאמר 'וינער ה' את מצרים בתוך הים', 'דרכת בים סוסיך'. סנחריב שחירף על ידי שליח - שנאמר 'ביד מלאכיה חרפת ה' - נפרע ממנו על ידי שליח שנאמר 'ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור מאה שמונים וחמשה אלף'.

אמר סנחריב בתחילה - 'ואבא מרום קצו', ואח"כ אמר - 'ואבואה מלון קצו' - אמר: בתחילה אחריב דירה של מטה ואחר כך אחריב דירה של מעלה.

סנחריב אמר 'ה' אמר אלי עלה על הארץ הזאת והשחיתיה' - ששמע את הנביא שאמר 'יען כי מאס העם הזה את מי השלח ההולכים לאט, ומשוש את רצין וכן רמליהו', ותרגמוו שהיות ומאס העם הזה במלכות בית דוד, שהנהיגה אותם בנחת, כמי השילוח שהולכים בנחת, ובחרו במלכות רצין וכן רמליהו, 'לכן הנה ה' מעלה עליהם את מי הנחר העצומים והרבים את מלך אשור'.

אמר רבי יוחנן: 'מארת ה' בבית רשע' - זה פקח בן רמליהו, שהיה אוכל ארבעים סאה גוזלות בקינוח סעודה, ובכל זאת לא היה שבע, כי היתה מארה במאכלו. 'ונוה צדיקים יברך' - זה חזקיהו מלך יהודה, שהיה אוכל ליטרא ירק בסעודה והיה שבע כי היתה ברכה במאכלו.

נענש סנחריב אף ששמע מנביא - שהנביא התנבא רק על עשרת השבטים, והוא נתן דעתו על כל ירושלים.

'כי לא מועף לאשאר מוצק לה' - אין נמסר עמו של חזקיהו, שהוא עם עייף בתורה ביד המציק לו.

'כעת הראשון הקל, ארצה זבולון וארצה נפתלי, והאחרון הכביד, דרך הים, עבר הירדן, גליל הגוים' - לא כראשונים, עשרת השבטים, שהקלו מעליהם עול תורה, שאחרונים, דורו של חזקיהו, הכבידו עליהם עול תורה, וראויים לעשות להם נס כעובדי הים וכדוכי הירדן. ואמר הקב"ה: אם חוזר בו סנחריב - מוטב. ואם לא - אני אעשה לו גליל בגוים.

'אחרי הדברים והאמת האלה, בא סנחריב מלך אשור, ויבא ביהודה, ויחן על הערים הבהרות, ויאמר לבקעם אליו' - 'אחרי הדברים והאמת' - לאחר שפסץ הקדוש ברוך הוא ונשבע, שאמר הקב"ה: אם אומר לחזקיהו שאביא עליו את סנחריב ואמסור בידו, יאמר שאינו רוצה לא אותו ולא את הפחד ממנו, מיד קפץ הקב"ה ונשבע שיביא אותו, שנאמר 'נשבע ה' צבאות לאמר, אם לא כאשר דמיתו כן היתה, וכאשר יעצתי היא תקום, לשבר אשור בארצי, ועל הרי אבוסנו, וסר מעליהם עלו, וסבלו מעל שכמו יסור'.

'אבוסנו' - אמר הקב"ה: יבא סנחריב וסיעתו, ויעשה אבוס לחזקיהו ולסיעתו (שיהיו כולם פגרים מתים, ויאכילו ישראל את סוסייהם ובהמתם מתוך עצמות הפגרים).

'והיה ביום ההוא יסור סבלו מעל שכמך, ועלו מעל צוארך, וחבל על מפני שמו' - נחבל עלול של סנחריב שהיה רוצה להטיל על ישראל, מפני שמונו על חזקיהו שהיה דולק בבתי מדרשות ללמוד תורה. שנעץ חרב על פתח בית המדרש, ואמר: כל מי שאינו עוסק בתורה - ידקר בחרב זו, בדקו מדן ועד באר שבע, ולא מצאו עם הארץ, בדקו מגבת ועד אנטיפרס ולא מצאו תינוק ותינוקת, איש ואשה, שלא היו בקיאים בהלכות טומאה וטהרה, ועל אותו הדור אומר 'והיה ביום ההוא יחיה איש עגלת בקר ושתי צאן'.

'והיה ביום ההוא, והיה כל מקום אשר יהיה שם אלף גפן באלף כסף, לשמיר ולשית יחיה' - אף שהגפנים יקרים מאוד, והעוסק בכרמים משתכר הרבה, בכל זאת מניחים ישראל כרמיהם בור, ועוסקים בתורה.

'ואסף שללכם אסף החסיל, כמשק גבים שקק בו' - אמר להם נביא לישראל: אספו שלל חילו של סנחריב, שנפלו כולם פגרים מתים. אמרו לו ישראל לנביא: כיצד נחלק השלל. אמר להם: חלקו את השלל כאסף החסיל, שכל אחד ואחד נוטל לעצמו. שאלו: והלא יש בו ממוון עשרת השבטים שנטל מהם סנחריב כשהגלה אותם. אמר להם: כמשק גבים שקק בו - מה גבים מעלים אדם הטובל בהם מטומאה לטהרה, אף ממונם של ישראל, כיון שנפל ביד גוים - מיד טיהר.